

Mezinárodní právo

Právo mezinárodního obchodu (pojem, prameny, subjekty)

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

**OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ**

Mgr. Danuta Duda, Ph.D.

Základní pojmy týkající se práva mezinárodního obchodu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- **Obchod** – je činnost, která spočívá ve směňování zboží nebo služeb (či práva – např. licence) za peníze, případně za jiné zboží nebo služby (barterový obchod).
 - **Mezinárodní obchod** – je pak obchod, při kterém jsou jeho účastníci z různých států.
 - **Export** – vývoz zboží (služeb, práv) do zahraničí
 - **Reexport** – je opětovný vývoz dovezeného zboží
 - **Import** – dovoz zboží (služeb, práv) ze zahraničí
 - **Právo mezinárodního obchodu** – je účelově uspořádaným souborem právních norem z různých právních odvětví a různého původu (mezinárodní, unijní a vnitrostátní), které spojuje jejich společný účel upravovat právní poměry vznikající při uskutečňování mezinárodního obchodu a mezinárodního hospodářského styku vůbec.
-

- **Základními prameny veřejnoprávní regulace jsou:**
 - **Mezinárodní smlouvy** (smlouvy regulující mezinárodní obchod, smlouvy unifikující hmotněprávní normy, smlouvy unifikující procesněprávní normy)
 - **Unijní právní předpisy** (nařízení Řím I, Řím II, Brusel I bis)
 - **Mezinárodní obyčej**
 - **Vnitrostátní právní předpisy**
 - Pro usnadnění mezinárodního obchodu se uplatňují i další instrumenty:
 - **Mezinárodní obchodní zvyklosti**
 - **Vzorové smlouvy**
 - **Formulářové smlouvy (adhézní smlouvy)**
 - **Dodací podmínky**
-

Vnitrostátní právní předpisy

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Všechny státy mají svou legislativu jak pro oblast vnitrostátního obchodu, tak pro mezinárodní hospodářský styk.
 - Zákon o ochraně hospodářské soutěže č. 143/2001 Sb.
 - Zákon o zahraničním obchodu s vojenským materiálem č. 38/1994 Sb.
 - Celní zákon č. 242/2016 Sb.
 - Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.
 - Zákon o mezinárodním právu soukromém č. 91/2012 Sb.
 - Zákon o obchodních korporacích č. 90/2012 Sb.
 - Živnostenský zákon č. 455/1991 Sb.
 - Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů č. 216/1994 Sb.
 - Insolvenční zákon č. 182/2006 Sb.
 - Exekuční řád č. 120/2001 Sb.
-

Subjekty mezinárodního obchodu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Fyzické osoby (FO)**
 - **Právnícké osoby (PO)** (obchodní korporace, Společný obchodní závod, Evropská společnost, Evropská družstevní společnost, Evropské hospodářské zájmové sdružení, Mezinárodní společnosti)
 - **Státy**
 - **Mezinárodní organizace vládní povahy (založené mezinárodní smlouvou):** EU, WTO, Mezinárodní měnový fond, Hospodářská sociální rada OSN, Hospodářská komise pro Evropu, Konference OSN pro obchod a rozvoj, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Evropská banka pro obnovu a rozvoj, Organizace OSN pro průmyslový rozvoj.
 - **Mezinárodní obchodní nevládní organizace (soukromoprávní subjekty založené zřizovacími dokumenty podle práva státu jejich sídla):** Mezinárodní obchodní komora, Světová federace obchodních míst, Mezinárodní centrum pro obchod a udržitelný rozvoj, Světová organizace poctivého obchodování.
-

Fyzické osoby

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- **Právní osobnost** - způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti
 - **Svéprávnost** - způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)
 - **§ 29 ZMPS**
 - **Fyzické osoby**
 - (1) Právní osobnost a svéprávnost se řídí, nestanoví-li se v tomto zákoně něco jiného, právním řádem státu, v němž má osoba obvyklý pobyt.
 - (2) Nestanoví-li tento zákon něco jiného, stačí, jestliže fyzická osoba činící právní jednání je k němu způsobilá podle právního řádu platného v místě, v němž fyzická osoba právní jednání činí.
 - **§ 9 ZMPS**
 - (1) Způsobilost cizince být účastníkem řízení a jeho procesní způsobilost se řídí právním řádem státu, v němž má cizinec obvyklý pobyt; stačí však, je-li způsobilý podle českého právního řádu.
 - **Podnikající fyzická osoba**
-

- je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost nebo jehož právní osobnost zákon uzná (§ 20 Občanského zákoníku - OZ)
 - má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku (§118 OZ)
 - vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku (§120 OZ)
 - zaniká výmazem z veřejného rejstříku
 - Pro určení osobního statutu právnické osoby se používá v jednotlivých státech dvou různých kritérií: **principu inkorporačního** (je osobním statutem právnické osoby právní řád, podle něhož (na jehož základě) právnická osoba vznikla (byla založena)) **a principu sídla** (je osobním statutem právnické osoby právní řád státu, v němž má právnická osoba své skutečné (nikoli jen statutární) sídlo).
-

- **Občanský zákoník definuje 3 základní skupiny PO:**
 1. **Korporace** § 210 – 302 OZ – ty se dále dělí na **obchodní korporace** (obchodní společnosti a družstva) a **spolky**.
 - **Obchodními společnostmi** jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost (**osobní společnosti**), společnost s ručením omezeným a akciová společnost (**kapitálové společnosti**)
 - **Družstvy** jsou družstvo a evropská družstevní společnost.
 - **Spolek** - alespoň tři osoby vedené společným zájmem mohou založit k jeho naplňování spolek jako samosprávný a dobrovolný svazek členů a spolčovat se v něm. (§ 214 odst.1 OZ). Hlavní činností spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplňování je spolek založen. Podnikání nebo jiná výdělečná činnost hlavní činností spolku být nemůže. (§ 217 odst. 1 OZ).
 - 2. **Fundace** § 303 – 401 OZ - Fundace je právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena. (§ 303 OZ). **Fundace** se dělí na **nadace a nadační fondy**.
 - 3. **Ústav** § 402 – 418 OZ - Ústav je právnická osoba ustanovená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky. Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených. (§ 402 OZ).
-

Společný obchodní závod (join venture)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Je způsob společného podnikání více obchodních závodů bez nutnosti se sloučit či splynout.
 - Je to vytvoření partnerství pro společné podnikání, často na omezenou dobu s konkrétním cílem po jehož dosažení se společný podnik ukončí.
 - Joint Venture je obvykle realizované vyčleněním určité části (zpravidla lidských zdrojů, výrobních kapacit, distribuční sítě, know-how) z partnerských obchodních závodů do společného obchodního závodu.
 - Joint Venture zakládají většinou partneři ze stejného oboru s cílem posílit pozici na trhu, vytvořit nové výrobky nebo služby pomocí společně sdíleného know-how nebo pomocí společného kapitálu.
 - Právní režim právnických osob se zahraniční majetkovou účastí je upraven v **§ 26 odst. 2 ZMPS**
 - Cizinci a zahraniční právnické osoby mají v oblasti svých osobních a majetkových práv, pokud tímto zákonem nebo jiným právním předpisem není stanoveno něco jiného, stejná práva a stejné povinnosti jako státní občané České republiky a české právnické osoby.
-

Evropská akciová společnost (zkráceně Evropská společnost)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

- Je upravena nařízením Rady č. ES/2157/2001, o statutu evropské společnosti a směrnicí Rady 2001/86/ES, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců. V českém právním řádu je upravena zákonem č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.
 - **Způsoby založení jsou taxativně vymezeny v příslušném nařízení. Tady jsou uvedeny pouze 2 nejvíce rozšířené způsoby:**
 - fúze alespoň dvou akciových společností, které podléhají právním předpisům různých členských států.
 - transformací akciové společnosti založené podle práva členského státu a mající sídlo a správní ústředí v členském státu, pokud má alespoň dva roky dceřinou společnost řídicí se právem jiného členského státu.
 - **Ve všech případech musí upsaný základní kapitál činit nejméně 120 000 euro.**
 - Společnost musí mít sídlo na území některého ze států EU.
 - **Orgány Evropské společnosti:**
 - a) valná hromada akcionářů a
 - b) buď dozorčí orgán a řídicí orgán – představenstvo (dualistický systém), nebo správní orgán – správní radu (monistický systém), podle toho, kterou možnost obsahují stanovy.
-

Evropská družstevní společnost (EDS)

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- Základ její úpravy je obsažen v nařízení Rady (ES) č. 1435/2003, o statutu Evropské družstevní společnosti a navazující směrnici Rady č. 2003/72/ES, kterou se doplňuje statut evropské družstevní společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců, která byla do českého právního řádu implementována zákonem č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti.
 - Předmětem podnikání EDS je uspokojování potřeb členů nebo rozvoj jejich hospodářských a sociálních činností.
 - V procesu založení EDS musí být vždy přítomen tzv. nadnárodní prvek. Zcela nová EDS může být založena např. (1) alespoň pěti fyzickými osobami a společnostmi s bydlištěm alespoň ve dvou čl. státech nebo se řídí právem alespoň dvou čl. států, (2) fúzí družstev založených podle práva členského státu, která mají sídlo i správní ústředí v EU, řídí-li se alespoň dvě tato družstva právem různých členských států či (3) přeměnou družstva založeného podle práva členského státu, které má sídlo i správní ústředí v EU, pokud má po dobu alespoň dvou let provozovnu nebo dceřinou společnost řídicí se právem jiného členského státu.
 - **Minimální výše základního kapitálu EDS činí 30.000 euro.**
 - **EDS má tyto orgány:**
 - a) valnou hromadu a
 - b) buď dozorčí orgán a řídicí orgán (dualistický systém), nebo správní orgán (monistický systém), podle toho, kterou možnost obsahují stanovy.
-

Evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Úprava EHZS se nachází v Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85, o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS)
 - Cílem tohoto sdružení je podporovat nebo rozvíjet hospodářskou činnost svých členů tím, že soustřeďuje zdroje, činnosti a dovednosti. Díky tomu by se mělo dosáhnout lepších výsledků než činností prováděnou odděleně.
 - Sdružení mohou založit společnosti a další veřejné či soukromé právnické osoby založené podle práva některé země EU a usazené v EU. Založit ho mohou i fyzické osoby vykonávající v EU průmyslovou, obchodní, řemeslnou či zemědělskou činnost, provozující soukromou praxi nebo poskytující jiné služby.
 - Sdružení musí mít alespoň dva členy pocházející z různých zemí EU.
 - Sdružení při založení nemusí mít kapitál. Jeho členové mohou využít jiné způsoby financování.
 - **Sdružení musí mít alespoň dva orgány:**
 - členy, kteří vystupují kolektivně, a
 - jednoho nebo více jednatelů.
-

- **Nadnárodní společnost** – společnost, která má své vedení v jednom státě (domovské zemi) a svoji činnost rozvíjí v několika jiných státech (hostitelských zemích)
 - **Transnacionální společnost** – nelze ji ztotožnit s jedním státem, nelze tedy přesně identifikovat její státní příslušnost, jinak mezinárodní společnost
-

- V oblasti mezinárodního obchodu je vnitřní trh EU největším jednotným trhem na světě.
 - Vnitřní trh EU je prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn podle ustanovení této smlouvy **volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.**
 - Za předchůdce EU v evropských integračních snahách můžeme označit společenství, která vznikla zakládajícími smlouvami o **Evropském společenství uhlí a ocelí - ESUO** (Pařížská smlouva, 1951 rok), **Evropském společenství atomové energie - Euratom** a **Evropském hospodářském společenství - EHS** (Římské smlouvy, 1957 rok)
 - **EHS** je označováno za první univerzální nadstátní evropskou mezinárodní organizaci, jejímž cílem bylo podporovat zřízení společného trhu
-

Evropská unie – volný pohyb zboží

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Unie zahrnuje celní unii, která pokrývá veškerý obchod zbožím a která zahrnuje jak zákaz vývozních a dovozních cel a všech poplatků s rovnocenným účinkem mezi členskými státy, tak i přijetí společného celního sazebníku ve vztahu ke třetím zemím.
 - Celní unie se vztahuje na a) výrobky, které mají svůj původ v členských státech, b) výrobky, které pocházejí ze třetích států, avšak které již jsou v některém členském státě ve volném oběhu, tj. ty výrobky, u nichž byly splněny dovozní náležitosti a zapláceno clo.
 - Dovozní nebo vývozní cla a poplatky s rovnocenným účinkem jsou mezi členskými státy zakázány. Tento zákaz se vztahuje také na cla fiskální povahy.
 - Množstevní omezení dovozu/vývozu, jakož i veškerá opatření s rovnocenným účinkem, jsou zakázána.
-

- **Volný pohyb osob – pracovníků** zahrnuje odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky.
 - Volný pohyb osob může být omezen z důvodu ochrany veřejného pořádku, ochrany veřejné bezpečnosti a ochrany zdraví. Z těchto důvodů mohou být rovněž osoby vyhoštěny z hostitelského členského státu.
 - **Svoboda usazování** - druhou kategorií ekonomických činných osob (vedle pracovníků), na něž se vztahuje svoboda volného pohybu, jsou **živnostníci, podnikatelé a příslušníci tzv. svobodných povolání**. Zahrnuje především přenesení sídla samostatně výdělečně činných osob, stejně jako zahájení samostatné činnosti osobou, dosud v hostitelském státě nesamostatně činnou. Znamená rovněž, že dochází k novému, přeshraničnímu umístění částí podniku, aniž by se měnilo místo výkonu hlavní činnosti. **Svoboda usazování** se týká FO, jak rovněž PO.
-

- jsou zakázána omezení volného pohybu služeb uvnitř Unie pro státní příslušníky členských států, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, než se nachází příjemce služeb. Služby zahrnují zejména:
 - a) činnosti průmyslové povahy;
 - b) činnosti obchodní povahy;
 - c) řemeslné činnosti;
 - d) činnosti v oblasti svobodných povolání
 - Rozlišuje se poskytování služby aktivní a pasivní.
 - V prvním případě se přemísťuje do jiného členského státu poskytovatel služby (např. advokát).
 - Ve druhém případě se přemísťuje příjemce služby za poskytovatelem (např. léčení pacienta v zahraničním zdravotnickém zařízení).
 - Existuje i třetí varianta, při které oba účastníci zůstávají ve svých státech, ale přemísťuje se předmět služby (např. architektonické plány nebo počítačové programy).
-

Evropská unie – volný pohyb kapitálu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- čtvrtá základní svobodou vnitřního trhu.
 - v nejobecnější rovině lze volný pohyb kapitálu vymezit jako zákaz omezení přechodu hodnot mezi členskými státy, nejde-li o zboží nebo služby.
 - volný pohyb kapitálu je diferencován na dvě složky: volný pohyb plateb a volný pohyb kapitálu v užším smyslu, tj. především kapitálu investičního.
 - o platby jde v případě plnění závazku, např. placení kupní ceny za dodané zboží.
 - pohyb plateb je tedy korelátem pohybu zboží a služeb.
 - platbou je rovněž plnění z pojistné smlouvy v případě vzniku škody (např. dopravní nehodou).
 - volný pohyb kapitálu v užším smyslu se týká především investování, vkladů na účtech apod.
 - tento aspekt pohybu kapitálu má návaznost na volný pohyb osob, zejména na právo usazování.
 - zřízení pobočky nebo dceřiné společnosti v jiném členském státě vyžaduje investice nebo majetkovou účast.
-

Světová obchodní organizace (WTO)

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- WTO byla formálně založena Marakéšskou smlouvou uzavřenou 15. 4. 1994, která vstoupila v platnost 1. 1. 1995.
 - Sídlem je Ženeva
 - nejvýznamnější mezinárodní organizace v oblasti mezinárodního obchodu
 - Pravidla mnohostranného obchodního systému mají smluvní základ a týkají se pěti základních oblastí: obchodu zbožím, obchodu se službami, práv duševního vlastnictví, řešení obchodních sporů a prověrek obchodní politiky.
 - Hlavním cílem všech přijatých pravidel a smluv, kterými se musí účastníci smlouvy řídit při vzájemném obchodu, je zjednodušení přístupu na národní trhy a liberalizace obchodní politiky. Systém práv a povinností, který WTO vytvořila, hraje zásadní roli v rozvoji obchodu v globální světové ekonomice. Postupným snižováním cel a odstraňováním obchodních bariér WTO přispívá k růstu životní úrovně, poklesu nezaměstnanosti, optimálnímu využití přírodních zdrojů v souladu s pravidly trvale udržitelného rozvoje a k ochraně životního prostředí.
-

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- byla založena v roce 1961, sídlo má v Paříži.
 - OECD hraje důležitou roli v koordinaci hospodářské a sociální politiky svých členů.
 - Členské státy respektují shodné principy, kterými jsou tržní hospodářství, pluralitní demokracie a dodržování lidských práv.
 - **Nejvyšším orgánem** OECD je **Rada**. Schází se na úrovni ministrů a na úrovni stálých představitelů - velvyslanců.
 - Operativní činnosti zajišťuje OECD prostřednictvím rozvětvené struktury **výborů** (řídících a odborných) a pracovních skupin, v nichž zasedají zástupci jednotlivých odborných institucí členských států OECD.
-

Literatura

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- DOBIÁŠ P., Z. KUČERA, T. MACH a B. POLÁČEK, 2014. *Sbírka příkladů z mezinárodního práva soukromého*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-81-6.
 - POLÁČEK B., 2017. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-770-7.
 - JANKŮ M., 2019. *WTO a právo mezinárodního obchodu*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-735-4.
-

Děkuji za pozornost
